

Härnösands kommun PER Mittuniversitetet

Strukturerat stöd vid demens PER-modellen®

Mittuniversitetet 2022-04-29

Härnösands kommun PER Mittuniversitetet

Definition demens

- Demens beskrivs som en förvärvad, omfattande försämring av flera hjärnbarksfunktioner, men utan försämrat medvetande.
- Minnesfunktion och kognitiv funktion försämras på grund av nervcellers död.
- Klinisk klassificering sker efter dominerande kliniska drag, hjärnskadans typ och lokalisering.

Mittuniversitetet 2022-04-29

Härnösands kommun PER Mittuniversitetet

Bakgrundsdata

- Prevalensen av demenssjukdom i 65 års ålder är ca 5 % och 40-50 % i 90 års ålder.
- Ca 150 000 personer i Sverige har någon typ av demenssjukdom.
- Varje år får ca 20 000 personer sin diagnos.
- År 2012 blev demenssjukdom den vanligaste dödsorsaken tätt följd av hjärtinfarkt.
- För Härnösands kommun med ca 25 000 invånare innebär prevalensen ca 315 personer.
- För Sundsvalls kommun med ca 100 000 invånare innebär prevalensen ca 1067 personer.

Mittuniversitetet 2022-04-29

Härnösands kommun PER *adapta* Mittuniversitetet MID SWEDEN UNIVERSITY

Samhällets kostnader

Kostnader för vårdgivare år 2014

Kategori	Procent
Kommun	79%
Landsting	19%
Närstående	15%

Wimo et al., 2014

Samhällskostnaderna för demens uppgår till 63 miljarder per år i Sverige. Ca 49 miljarder står Sveriges kommuner för.

Mittuniversitetet 2022-04-29

Härnösands kommun PER *adapta* Mittuniversitetet MID SWEDEN UNIVERSITY

Behov av stöd

- Efter diagnos finns ett stort behov av stöd till anhöriga och närstående.
- Information, samtal kring livsstilsförändringar och hantering av de personlighetsförändringar som en person med demenssjukdom kan drabbas av.
- En lagändring 2009 innebär att kommunerna nu är **skyldiga** att tillhandahålla stöd till personer som vårdar personer med kroniska sjukdomar, äldre personer eller personer med funktionsnedsättningar (SoL, 2009).

Mittuniversitetet 2022-04-29

Härnösands kommun PER *adapta* Mittuniversitetet MID SWEDEN UNIVERSITY

PER-modellen® växer fram

- Under perioden 2010–2013 har fyra studier genomförts på deltagarna i stödgrupperna på Gula villan, Härnösand.
- Studierna har återkopplats till personal och deltagare i stödgrupper.
- en evidensbaserad modell med multidimensionellt stöd i grupp för personer med demenssjukdom och deras anhöriga har utarbetats, som inte har någon specificerad tidsbegränsning.
- PER-modellen® blir registrerad som intellektuell egendom 2013.

Mittuniversitetet 2022-04-29

Härnösands kommun PER Mittuniversitetet MID SWEDEN UNIVERSITY

Den grundläggande tanken i PER-modellen®

Mittuniversitetet 2022-04-29

Härnösands kommun PER Mittuniversitetet MID SWEDEN UNIVERSITY

PER-modellen® i korthet

- Krav på diagnos av läkare. Kontakt förmedlas efter medgivande till stödenheten.
- Stöd direkt efter diagnos med anpassad information i grupp eller individuellt om sjukdomen, vardagen och om kommunens stöd och insatser.
- Stödgrupp 1: för personer med högre än 20 poäng på MMSE-SR-test och deras anhöriga.
- Stödgrupp 2: för personer med lägre än 20 poäng på MMSE-SR-test och deras anhöriga.
- Stödgrupp för yrkesarbetande anhöriga, till exempel vuxna barn, som träffas kvällstid.

Mittuniversitetet 2022-04-29

Härnösands kommun PER Mittuniversitetet MID SWEDEN UNIVERSITY

PER-modellens byggstenar

Mittuniversitetet 2022-04-29

P = Pedagogik

- Pedagogiken som används är dialogens och reflektionens pedagogik.
- Enligt PER-modellen® arbetar ledarna med att tydliggöra och följa olika teman som demenssjukdomar, förhållningssätt, anhörigvårdarrollen, olika aktörers funktioner och kognitiva hjälpmedel.
- I många fall behöver informationen ges vid flera tillfällen, lite åt gången.
- Olika aktiviteter som görs i stödgruppen ska vara tydliga.

Mittuniversitetet 2022-04-29

E = Emotionellt

- Emotionellt stöd baseras på ett kognitivt synsätt som utgår från att tankar styr känslorna.
- Det emotionella stödet är tätt sammanfogat med relationerna, ju mer deltagarna träffas, desto lättare blir det att samtala om vardagens svårigheter.
- Goda känslor som väcks inom individen i olika sammanhang – samtal med vänner, njuta av musik, gå ut i naturen – är bättre än att sätta in pengar på banken.
- När anhörigrollen lyfts fram och anhöriga får samtala med andra anhöriga i liknande situation bidrar det till emotionell avlastning.

Mittuniversitetet 2022-04-29

R = Relationsbaserat

- Det relationsbaserade arbetet är nyckeln till att skapa meningsfullhet i stödet och i relationen mellan anhörig och personen med demenssjukdom.
- intresset för deltagarna som individer och en rad aktiviteter för att stärka relationerna ingår.
- Utgångspunkten i aktiviteterna bör vara att alla deltagare blir bekräftade i situationen. Först när alla blir sedda som unika individer byggs starka relationer upp.
- En strukturerad planering av de aktiviteterna bidrar till möjligheter, när det gäller att skapa roliga stunder för deltagarna.

Mittuniversitetet 2022-04-29

Härnösands kommun PER *etalia* Mittuniversitetet MID SWEDEN UNIVERSITY

PER-modellen® Värdegrund

- PER-modellen® utgår från ett salutogent perspektiv där fokus ligger på friskhetsfaktorer, det vill säga det friska hos de tidigt demenssjuka och de anhöriga ska stödjas och vara utgångspunkten i arbetet.
- Det hjälper deltagarna till större hanterbarhet, begriplighet och meningsfullhet i vardagen med stöd av pedagogik, emotionellt stöd och relationer.
- En salutogen vård och omsorg frigör också de funktionshinderades och anhörigas förmågor och resurser.

Mittuniversitetet 2022-04-29

Härnösands kommun PER *etalia* Mittuniversitetet MID SWEDEN UNIVERSITY

Värdegrund - Självbestämmande

- Arbetet ska sträva efter att upprätthålla förmågor och få personen med demenssjukdom aktiv utifrån sina förutsättningar.
- Det är viktigt att de anhörigas vilja inte krockar med vad personen med demenssjukdom behöver.

Mittuniversitetet 2022-04-29

Härnösands kommun PER *etalia* Mittuniversitetet MID SWEDEN UNIVERSITY

Värdegrund - Trygghet

- Trygghet handlar om hur individer upplever sin egen situation.
- Anpassningar måste göras till det genom att till exempel möjliggöra för dem att själva få styra sin vardag i stor utsträckning.
- Det är viktigt att komma ihåg att personer med svagt verbalt språk ofta har svårare att uttrycka sitt trygghetsbehov.

Mittuniversitetet 2022-04-29

Härnösands kommun PER *idato* Mittuniversitetet MID SWEDEN UNIVERSITY

Värdegrund - Meningsfullhet

- Personer med demenssjukdom har ofta problem att upprätthålla sin egen identitet.
- För att skapa meningsfullhet måste vi skapa sociala sammanhang som uppmuntrar till aktivitet där miljön anpassas.

Mittuniversitetet 2022-04-29

Härnösands kommun PER *idato* Mittuniversitetet MID SWEDEN UNIVERSITY

Värdegrund – Privatliv och integritet

- visa respekt för den enskildes integritet, beteende och uttrycksätt.
- respektera den personliga integriteten och se till individens behov av stillhet.
- visa respekt för personens integritet och privatliv genom att anta ett personcentrerat förhållningssätt.

Mittuniversitetet 2022-04-29

Härnösands kommun PER *idato* Mittuniversitetet MID SWEDEN UNIVERSITY

Värdegrund – individanpassning/delaktighet

- Personer med demenssjukdom är delaktiga utifrån sina förmågor och egna villkor som vi anpassar oss till.
- Lyssna till de anhöriga och göra dem medvetna om deras betydelse för att kunna göra omsorgen och stödet så individanpassat som möjligt.
- Levnadsberättelser är ett verktyg att få personkännedom som underlättar individuell anpassning och kan bidra till att skapa goda relationer (i gruppen).

Mittuniversitetet 2022-04-29

Härnösands kommun PER Mittuniversitetet
MID SWEDEN UNIVERSITY

Värdegrund - Gott bemötande

- Vi är lyhörda för det som uttrycks av alla deltagare.
- Uppmuntra till samtal och anpassa kommunikationen till deltagarnas förmåga så att alla bekräftas i situationen.

Mittuniversitetet 2022-04-29

Härnösands kommun PER Mittuniversitetet
MID SWEDEN UNIVERSITY

Värdegrund - Professionalism

- En stor del av stödet baseras på relationen mellan deltagarna och ledarna.
- Ledarna måste ge av sig själva till deltagarna men får inte utsätta deltagarna för sin egen problematik. Personlig utan att vara privat.
- Det handlar om att lära känna varandra och att skapa trygghet i gruppen.

Mittuniversitetet 2022-04-29

Härnösands kommun PER Mittuniversitetet
MID SWEDEN UNIVERSITY

Salutogent synsätt och KASAM

- Det salutogena perspektivet fokuserar kring tre grundläggande aspekter: problemlösning, generella motståndsresurser (GMR) och känsla av sammanhang (KASAM).
- Fokus ligger på vilka resurser som finns: som individens egna möjligheter, önsknningar, lösningar och framgångsupplevelser.
- Syftet är att tillvarata allas resurser så att personer inte blir sin demenssjukdom utan unika individer med en demenssjukdom.
- Brist på information om sjukdomstillstånd och förståelse kan leda till förvrängda, orealistiska och depressiva tankar.

Mittuniversitetet 2022-04-29

Härnösands kommun Mittuniversitetet MID SWEDEN UNIVERSITY

Begriplighet

- Begriplighet handlar om förmågan eller oförmågan att hantera stimuli, att förstå sig själv, sin omgivning och tillvaro samt att bli förstådd.
- Förklaringen som personer med demenssjukdomen hade på sjukdomen var att minnet var trasigt och att det var därför som de glömde saker.
- Antonovsky (1923-1994) menade att människor som inte förstår och inte uppfattar sig som förstådda ofta blir onödigt rädda, oroliga och hjälplösa.
- "Jag har lärt mig genom åren hur jag ska agera och nu kan jag se tillbaka och förstå hur det hänger ihop." (Kjällman Alm et al, 2015).

Mittuniversitetet 2022-04-29

Härnösands kommun Mittuniversitetet MID SWEDEN UNIVERSITY

Hanterbarhet

- Hanterbarhet handlar om de sociala resurser som ställs till förfogande hos individen för att kunna möta stimuli dagligen.
- Hanterbarhet bygger ofta på begriplighet: det underlättar att veta vad och hur nya situationer ska hanteras.
- Stödet från andra och normaliseringen av demenssjukdomen i stödgruppen bidrar till att deltagarna känner att tillvaron är hanterbar.
- "Ibland känns det som om jag inte orkar mer men jag tar bara en dag i taget." (Kjällman Alm et al, 2015)

Mittuniversitetet 2022-04-29

Härnösands kommun Mittuniversitetet MID SWEDEN UNIVERSITY

Meningsfullhet

- Meningsfullhet är sammankopplat med motivation och en upplevelse av att livet har mening.
- Saker som upplevs som betydelsefulla och som har inneburit en investering av känslor bidrar till att individen känner meningsfullhet.
- Människor med en hög känsla av meningsfullhet upplever att det finns en mening med olyckliga situationer och att han eller hon kommer att ta sig ur en kris med sin värdighet i behåll.
- En viktig aspekt på meningsfullhet är delaktighet; delaktighet skapar engagemang.
- "Jag glömmmer ju lätt men jag måste säga att det är intressant och jag ser fram emot att komma hit och träffa andra". (Kjällman Alm et al, 2015)

Mittuniversitetet 2022-04-29

Fördelar med PER-modellen®

- Forskning visar att modellen ger en ökad känsla av sammanhang d.v.s. livskvalitet hos personer med demenssjukdom.
- Forskning visar också att den information och stöd som anhöriga ges hjälper dem att tryggare hantera den nya livssituationen.
- Fördröjer behov av insatser i form av dagverksamhet, hemtjänst och särskilt boende med ca 1,5 år. Kostnaden för särskilt boende är idag ca 780 000/per/år.
- PER-modellen® kostade 2019, ca 11 000/person och år.
- Fångar upp fel diagnos.

Mittuniversitetet 2022-04-29

Stöd vid demens: pågående forskningsprojekt

- Workshops i PER-modellen® för personal vid anhängcenter våren 2019 med uppföljningen under hösten -19 i Sundsvall och Härnösand.
- Samverkan med andra vårdgivare för rekrytering av personer tidigt efter diagnos.
- Studien har etiskt tillstånd: Dnr 2019-01678.
- Start av stödgrupper under hösten 2019.
- Deltagarna följs under projekt tiden med intervjuer och KASAM instrumentet.
- Resultatet kommer att presenteras under 2022-2023

Mittuniversitetet 2022-04-29

Vetenskapliga publikationer till dags dato

Kjallman Alm, A., Helzen, O. & Norbergh K-G. (2013) "Experiences of long term ongoing structured support in early stage of dementia—a case study". *International Journal of Older People Nursing*. Published ahead of print June 11 <http://dx.doi.org.proxybib.miun.se/10.1111/ogn.12034>

Kjallman Alm, A., Norbergh, K-G & Helzen, O. (2013) "What it means to be an adult child to a person with dementia disease". *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*. 8 Open access online <http://dx.doi.org.proxybib.miun.se/10.3402%2Fqhw.v8i0.21676>

Kjallman Alm, A., Helzen, O & Norbergh, K-G. (2014) Experiences of family relationships when a family member has a dementia disease. *Open Journal of Nursing*.4 Open access online

Kjallman Alm, A., Hägglund, P., Norbergh, K-G & Helzen, O. (2015) Sense of Coherence in persons with dementia and their next of kin—a mixed method study. *Open Journal of Nursing*, 5, <http://www.scirp.org/journal/ojn>

Mittuniversitetet 2022-04-29

Härnösands kommun

PER *elias*

Mittuniversitetet
MID SWEDEN UNIVERSITY

Handbok i PER-modellen®

**Strukturerat stöd
vid demenssjukdom**
Handbok i PER-modellen

Pedagogik
Relationsbaserad Emotionell

ISBN 978-91-7683-500-5

Mittuniversitetet 2022-04-29
